

Розділ 5

ЕКОНОМІКА І ОСВІТА XXI СТОЛІТТЯ

В.В. Вітлінський

д.е.н., професор;

О.С. Катуніна

к.е.н., доцент

*ДВНЗ "Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана"*

Модельноцентрична концепція формування освітніх програм в інформаційно-знансвій економіці

Розпочате реформування освітнього процесу в Україні в напрямку цільового інтегрованого компетентісно-результуючого підходу є відкритим до дискусій. Обговорення питань викладання дисциплін модельного блоку, що наразі триває в колі фахівців з "Комп'ютіngu", які представляють різні регіони України, свідчить, що освітні програми та "лінійки" дисциплін економіко-математичного циклу необхідно суттєво трансформувати.

Передусім необхідно вибудувати чітку вертикаль неперервної модельно-аналітичної освіти, що повинна стати ознакою, стандартом та маркером високої якості підготовки економіста, який вже у найближчому майбутньому впровадить кібернетичне модельне управління до середовища Індустрії 4.0. Дискусію з приводу доцільності та обсягів викладання студентам дисциплін блоку економіко-математичного моделювання варто спрямувати до оптимізації розподілу модельного блоку дисциплін.

Враховуючи нагальну потребу набуття фахівцями будь-якої сфери економічної діяльності кібернетичних та інших новітніх, зокрема, синергетичних компетенцій, виші мають забезпечити адресність математичного наповнення економічної освіти на засадах студентоцентрованого врахування вимог кінцевих споживачів освітніх послуг. Студентоцентризм передбачає динамічне поєднання професійних, когнітивних, комунікативних та ціннісних складових: розуміння, знань та навичок, що гарантуватимуть майбутнім фахівцям можливість ефективно інтегруватися у мережеве суспільство.

Важливо, що наразі в реальному секторі економіки, який визначає суспільне замовлення на фаховий профіль економіста,

майже сформоване модельне "депо": накопичено теоретичні розробки, набуто значний досвід впровадження, охоплюються нові сфери застосування моделей. Натомість управління на підґрунті безмодельних технологій у свідомості широкого загалу асоціюється з "докібернетичним поглядом" на складний хаотично впорядкований світ і, як наслідок, відсутністю "сертифіката відповідності" системи управління сучасним вимогам і стандартам якості, що призводить на практиці до суттєвих помилок у виборі стратегій та рішень.

Отже, модельна парадигма має всі передумови для активного впровадження у комунікативний та навчальний простір, оскільки математичне моделювання є інтелектуальним ядром інформаційних технологій аналізу, оцінювання, прогнозування, ризик-менеджменту, обґрунтування та прийняття раціональних рішень, бізнес-аналітики на підґрунті широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Математичне моделювання визнається методологічним імперативом інформаційної мережевої економіки знань в умовах глобалізації конкуренції та зумовлених нею невизначеності та ризику. Для економічних систем, що позиціонуються в просторі невизначеності, конфліктності, ризику, динаміки, цей інструментарій є найбільш адекватним. Нові знання, які є продуктом моделювання, концентрують логіку поводження економічної системи, ієрархію її цілей, латентні закономірності її розвитку в багатокритеріальному економічному середовищі.

Модельна концепція наразі стає парадигмою, технологією, навіть сленгом сучасної активної, широко інформованої та обізнаної на комп'ютіngu молоді. Новітні технології аналізу великих обсягів даних Big Data, інтелектуального здобування та генерування знань Data Mining стрімко впроваджується у повсякденне життя сучасної людини. Отже, вільне володіння модельним інструментарієм стає своєрідною "перепусткою" до наукової спільноти, входить "у тренд", підкреслюючи високу якість освіти.

Суттєво, що поступово втілювана відкритість вишів України на тлі формування єдиного європейського простору вищої освіти, інтенсивного трансферу освітніх програм, науковців, студентів, які проходять включене навчання, завершили формування сприятливого математичного образу як корисного та наукомісткого. Модельні компетенції випускника суттєво збільшують потенціал його працевлаштування, слугують

запорукою кар'єрного зростання, чинником престижності, трендом, елементом стилю ділової людини, пунктом вимог з боку PR-менеджменту, державних службовців, бізнес-адміністрування тощо.

Студенти різних факультетів мають знати основні засади економіко-математичного моделювання. Хоча існує певна інерція "побоювань" математики з боку молоді, що одержує гуманітарну освіту. Важливо наголосити, що, крім кібернетиків, студенти інших факультетів дедалі активніше залучаються до виконання власних аналітичних та міні-консалтингових проектів, наукових досліджень, участі в конференціях, тренінгах, школах-семінарах, зокрема, у міжнародних проектах та інших формах освітньо-наукової діяльності. Рівень їхніх результатів та підготовленості, набутих протягом вивчення дисциплін економіко-математичного циклу модельних компетенцій, є стабільно високим, про що свідчать перемоги на олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт, одержані студентами гранти та спеціальні стипендії.

Для задоволення усталеного та неперервно зростаючого попиту на модельний "контент", виші мають забезпечити неперервність вивчення основних дисциплін економіко-математичного моделювання, починаючи з 2-го по 4-й курси, також у межах вибіркових дисциплін модельного блоку: ризик-менеджмент, фінансова математика, економетрика-2, прогнозування соціально-економічних процесів тощо.

Особливої уваги потребує продовження модельного циклу на магістерському рівні, де необхідно суттєво розширити базис вивчення математики, зокрема ввести до нормативних дисциплін для всіх бакалаврів дискретну математику, нечітку логіку. Вступ до моделювання економіки доцільно запропонувати вже першокурсникам, де надаватиметься огляд, класифікація, історія та проблематика моделювання економіки.

Пропонуємо також суттєво переорієнтувати нормативні дисципліни типу "Основи наукових досліджень" у напрямку узагальнення модельного підходу як сучасної інтелектуальної методології соціально-економічних досліджень та її інструментарію.

Студентоцентризм, з нашого погляду, полягає у визначенні компромісної стратегії в просторі наступних можливих підходів. З одного боку, для розуміння та вільного використання інтелектуальних технологій, студент має докладно опанувати доволі складний математичний інструментарій. З іншого боку,

існує дещо альтернативне бачення: на тлі зниження рівня математичної підготовки середньої освіти та зростаючих вимог життя, якими керуватимуться виші, очікуваною "відповіддю" абітурієнтів може стати переорієнтація до вибору більш гуманітарних напрямків освіти, навіть порівняно з економікою. Як результат – втрата довіри, частини ринку освітніх послуг і талановитої молоді.

Тому необхідно якісно трансформувати не лише наповнення змістовних модулів дисциплін економіко-математичного циклу, а й концепцію їхнього викладання. Пропонуємо започаткувати технологічний підхід до вивчення блоку модельних курсів, який поступово замінятиме теперішній розрахунково-алгоритмічний. Доцільно орієнтуватись на найсучасніші аналітичні платформи, що реалізовуватимуть задачі прогнозування, аналізу поведінки складних систем на підґрунті гібридних методів, зокрема інтелектуального аналізу даних.

На черзі втілення у загальний стандарт економічної освіти синергетичних підходів до управління відкритими системами, що характеризуються нерівноважною структурою, зумовленою адаптацією до зовнішнього середовища, зокрема, нейронечіткого та генетичного моделювання, системної динаміки, моделей самоорганізації, теорій хаосу, катастроф, мультиагентної оптимізації тощо. Останнє набуває особливої актуальності в спектрі проблем загострення конкурентної боротьби за вибір студентів, що вступають на контрактне навчання. Як показують вже цьогорічні зустрічі з абітурієнтами в межах Днів відкритий дверей КНЕУ, спільнота учнів та батьків є зацікавленою у якомога більшій прозорості щодо визначення переліку та змісту дисциплін, які наповнюють навчальні плани підготовки за спеціальностями.

У такий спосіб обізнане на новітніх технологіях суспільство формує своє соціальне замовлення на освітні послуги нашого Університету. Отже, модельна концепція може стати ефективною та своєчасною складовою великої роботи Університетів щодо залучення майбутніх студентів, а також кар'єрного тьюторингу в напрямку супроводження фахівця на ранніх етапах його професіоналізації, зумовлюватиме наші додаткові переваги на ринку освітніх послуг.